

Илази сваке седмице
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредниш-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је. листу:
на годину 4 фор
на по године 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ,
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

И ОПЕТ О ШКОЛСКОМ ЛИСТУ.

Ми знамо да и у мирно доба кад се хоће што да изради треба толико пута једну ствар на среду потезати, док једни нарастресу се из немара те рећу: заиста треба да се ради, а другима недодија толико спомињање те повичу: та добро човече, нека буде, мани нас се једаред, а камо ли како је данас, где звекет оружја у рукама браће наше ма и надалеко, а писка и јаук пребегле сиротиње раје у близини све друге потребе затрпава; за то, да неби први глас наш остао не глас вапијућег у пустињи него пушчани глас поред грмљаве тонова, принуђени смо сада још јаче подвикнути: господо учитељи и славне школске општине шта ћутите!

Повода овоме дадохме нам учитељски зборови, који се сада сазивају. 26. 27. и 28. о. м. биће у Новоме Саду и Сомбору учитељски састанци, на којима ће се учитељи практички вечбати у обуци нове мере. У Петроварадину је састанак учитеља из Крајине, а јачачно у то доба биће састанци и у Срему, Банату па и у Барањи, хрвацкој Крајини и Славонији. Ту на тим састанцима дало би се говорити и о листу школском и о томе како би уз „Глас народа“ по нашем предлогу или иначе излазити могао. Нека се нађе један пријатељ листу па нека истагне питање о подизању листа. Скупштина нити ће моћи нити ће хтети скинути то питање са дневнога реда. Нека га узме у претрес и нека реши како јој се најбоље свиди.

Реши ли, да по предлогу нашем буде, онда не треба ништа много по тек добре воље и ето листа.

Свакоме учитељу треба школски лист и ако нема новца да га сам држи, он бар нека нагони црвену општину да га она држи.

Ретко је место де учитељ није перовођа, па ваљда као други члан по важности у општини има толико гласа у овој, да је приволе да учини оно што јој је дужност.

Сада нема другог питања, него хоће ли се да буде школскога листа?

Програм листа нека никога не буну.

Ми нећемо да се у то плећемо. Учитељи сами то нека одреде. Нека се на састанци, и о томе до-

говори. Ми држимо, да против тога неће није бити да лист буде независан, да има пред очима, само интерес школе, па макар се ради тога са самим општинама са родитељима и самим учитељима борити морао. Несебична општина или такав отац или учитељ неће тиме ништа изгубити него добити. У целини у напретку школе треба да тражи и учитељ и ученик па по томе и родитељ свој бољитак.

Ми остављамо учитељима одрешене руке. Неће ли прихватити нашу понуду, ми ништа не губимо, а учитељи губе веру у народу да су кадри самостално живовати.

Свештенство није одржало црвенога листа ни онда, када га је новац једнога црвеног великаша подржавао.

Зашто? Заиста не за то што је био по њих излишан. Учитељству нема великаша да помогне, оно је на себе осуђено. Што му се олакшица чини, чини му човек, који је до јуче био у његовоме реду, а и данас му и у животу и у раду друг. Ту нема опасности да ће лист по упливу чијем повијати се морати. Слобода, која не прелази у анархију биће потпуно ујемчена.

Номиналан, по имену уредник биће му уредник овога листа, чисто из разлога који на длану стоји, учитељима стоји од воље, да или у Новоме Саду или ван овога главнога, фактичнога уредника изабери. Разуме се да овај у први мах неће никакве награде за то имати, а и уредник „Гласа народа“ добија тада уз 200 учитеља и школа претплатника још по табак више експедиције и толико посла уз то око администрације.

Из Сомбора јављено нам је већ, да ће се тамо на учитељскоме збору о листу повести реч. Ако се досад на другоме месту није дошло на ту мисао, да се питање о листу у збору учитељском претресе ово је опомена за то.

Ми озбиљно мислимо о подизању школскога листа, на учитељима остаје, да на томе озбиљно пораде. Идемо да видимо.

ПРОГЛАС УСТАША ХЕРЦЕГОВАЧКИХ.

„Застава је донела проглас усташа у Херцеговини који и ми ради своје знаменитости за историју устанка у овоме листу саопштавамо. Он гласи:

„Коме нијесу познати зулуми турски, ко није видио страдања и муке христјана у Турској, тај не може ни да појми шта је то раја, да ли је то какво животно бесловесно, или неки род људски, који је створен само да робује, да раја буде.

На срамоту овог просвјетног вијека и на љуту жалост васцијелог славенства данашња раја турска није нико други, него српско-бугарски народ, огранак великог стабла славенског. Па дочим остали народи напредују у просвјети, језгра српског народа пропада у таму, губи се у робству. Та чудна је ова коб што српски народ гони, кад и браћа по крви и вјери неће да му пруже моћну руку, а страни народи находе штедре заштите код њих. Рекло би се као да наше муке и страдања не допиру до ушију срећније наше браће те незнајући за зла, која нас гњаве, и неводе бриге о нама. Но толико се до сада говорило и писало, толико се мученичке крви лило, да би било узалудно и више и ријечи трошити на доказивање мука и страдања жалоснијех христјана у Турској. За то овај пут једном за свагда прегнула је херцеговачка раја, или да јуначки на бојном пољу сва изгине, или да задобије слободу своју, без које даље не може живјети. Овијем дакле доле подписани главари усташки позивљу најприје своју браћу, који су у турском робству, да устану и оружје лате, па што бог да и срећа јуначка! свакако нам је боље поштено умријети, него срамно животарити, као до сада.

Даље позивљемо браћу своју у Црној Гори и кнежевини Србији да нам даду братску руку помоћи, да се ослободимо ига турског, те тиме да оснаже себе и нас.

Молимо све остале Славене по цијеломе свијету да би нам пружили помоћи како би лакше скинули љагу са свога народа, што моћни Славен пушта да му брат до саде робује, да турска раја буде.

Просимо помоћи од сваког без разлике вјере и народности, поштеног човјека, који цијени слободу и поштује право.

На посљедку држимо да имамо и разлога тражити помоћи и саучешћа од свију народа европских, јер да није било српске мишице, која је сузбила турску силу да се не шири даље и не поплави цијелу Европу, неби данас у просвјети и благостању толико измакли. Дугују нам дакле сви народи Европе, те с правом очекујемо да нам зајам врате. При том бегод се до данас крвца за слободу лила, свуда је Србин, или други брат слављанин учествовао и није штедио живот за извор општег добра слободу.

Нека представи сваг себи какво је то чемерно живљење, кад ковјек сваки трен мора да стрепи кад ће му Турчин доћи, или да га убије, или да му имање однесе, или да му кћерку, жену, нејако дијете уграби, осрамоти, потурчи, или напосљетку из освете на комаде исјече. О, жалосног уживљења! о тешког зулума! — Па се још наводи људи, који Турчина бране, који му подржавају истрошено здравље? Та, такове би имали сви народи са свијета збрисати, да им трага у роду људском не остане.

Човјечанство, тебе зовемо у помоћ, ти нам притеци и помози скинути тешке окове, што човјека до скота понижује; Ти пробуди успавано чувство братског осјећања и љубави христјанске; Ти распали мржњу и гнушење спрема тиранства!

У нади да ће ове наше молбе одзива наћи код сваког поштеног човјека остајемо у крвавој борби очекивајући моћне и брзе помоћи.

У Херцеговини 31. (19.) јула 1875.

У име усташког одбора за ослобођење: Софро није Спремо игуман манастира Завале. Ђорђе Радуловић мостарац. Вучко Вулетић Ђоко Ђуртовић из шуме требињске. Михаило Гугић Трипко Грубачић из Невесиња. Мијо Брстина из округа столачког.

ЧУВЕНИ ЉУДИ У УСТАНКУ У ТУРСКОЈ.

Како се данас често спомињу имена људи, који или су већ загазили у рат за крст часни и слободу златну или се на то спремају то ћемо овде донети некоје белешке о људма, о којима се данас највише говори.

На првome је месту

Мијо Љубибратић.

Породица је Љубибратића од заманде славна. Саватије Љубобратић беше око 1700. године владика Херцеговачки, а доцније владика млетачке Далмације. Други чланови те породице пређоше у Аустрију, чије су војске под војводом Еугеном Савојским на све стране Турке погонили. Игуман Петар Љубибратић

стекао је себи лепо име тада, када је Београд у аустријским рукама био што је многе породице из Турске у опустелу Славонију превео. Године 1694 наименовао га је Леополд I. за православног владика Сремског и Славонског са седиштем у Пакрацу. Ту се завади са пећским патријархом Арсеном Чарновићем, који је са хиљадама српских породица у Аустрију прешао. Сваки је хтео да буде глава црвена православнима у Аустрији. Године 1704 умре Петар. На његово место требао је доћи синовац му Јоанишиа Љубибратић. Но овај продаде Арсенију и кућу и цркву у Пакрацу, који тамо намести другога за владика. Јоанише нестале. Преповеда се, да је у Москву оти-

шао. Други Љубибратићи прославише се као јунаци. Они се настанише у војничкој крајини, која се тада установила. Потомци им и данас у Суботици живе.

Мијо Љубибратић је рођен у Шуми код Требиња, де се данас најчешћи бојак бије. Он је у Дубровнику учио латинске школе. Уједаред на неколико дана после св. Николе године 1857, пуче глас да је Лука Вукаловић, чувени капетан у Зупцима, са 450 одабраних момака код манастира Дужи, де је и сада главни стан усташа, у битци, која је одјутра до мрака трајала, потукао Хаџи-бега Ресулбеговића и сагонио Турке у Требиње. Чим је то Љубибратић чуо он остави школу, одлети кући својој и запали је, да Турци у њој пљена не нађу. По томе оде у манастир Дужи и јави се Луки Вукаловићу да и он хоће да војује на Турке. Од то доба он се никада од Луке растајао није, он му беше десна рука, беше му ађутант и секретар а кад је дошло до јуриша умео је и сабљом сећи. Он је водио преговоре са Турцима у Мостару године 1863, када је Вукаловић наименован за бим-

башу над усташким крајевима од Суторине до Таре. Но кад Турци уговор погазише, и стадоше свакојако нарочито подмићивањем главара гледати да се Вукаловића дочепају, био је Љубибратић један међу оних 20 верних другова, који се нађоше код Вукаловића кад је на висинама Јастребице надбио мостарског кајмакама Мумин Ефендију. Тек у лето 1863 године остави та јуначка четица пуста брда, те преко Дубровника, Трста и Беча у Русију одпутова.

Лука Вукаловић, који је добијао помоћи од руске владе умре у селу Салтакчи код Брђанска на обалама Азовског мора 6. јула 1873. пошто је десет година ван отачбине провео. Мија Љубибратић оде са осталим ускоцима у Београд, де је од подпоре српске владе мирно живио. Мија Љубибратић је човек, који је много видио, много искусио и много читао, устанак данашњи у Херцеговини показује, да је он, ако не у јунаштву, али у вештини војничкој свога некадашњег бимбашу надкрилио. Да ли ће и у Политици од онога срећнији бити!

ВОЈЕНА СНАГА СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ.

Војена снага Србије састоји се из стојеће и народне војске. Последња је темељ обрани а прва врши гарнизонске дужности и обучава другу за рат чега ради је целисходно разређена. Свако је дужан војник бити од 20 до 50 година. У редовној војсци свако мора служити три а у народној 27 година. У стојећој војсци има сваке врсте. У народној војсци има пешака, коњаника, топџија, пијонира. Она се дели у два кола а у сваком има 18 бригада. Свака је општина једна или више компанија, сваки срез један или више баталиона. Команде за дивизије тек се онда установљавају кад је војска на ногама, две или више бригада то је једна дивизија.

За обуку војске има: централни курс за официре и једно стрелиште, после практичка вечбања у пролеће у баталијонима, у јесен у бригадама, што свега 25 дана траје. Овим школама и вечбањама управљају официри стојеће војске.

Снага војена у Србије у ратно доба овако стоји: Стојеће војске 8000, народне војске прво коло 60.748 друго 57.600. Свега народне војске 148.348. Са стојећом скупа 156.348.

Оружје је у пешадије стојеће војске и првога кола

народне војске Пибоди — острагуша, другога кола Грееново оружје које је и острагуша и напредуша. Пушака има преко 230. хиљада и то има Пибоди-острагуша делом нових а делом прерађених од напредуша, 80 хиљада, Греенови 30 хиљада, а изолучени капелача 120 хиљада.

Црна-Гора нема стојеће војске али она је тако рећи вазда под оружјем. Перманентну војничку службу чине само: Перјаници 6 до 800 људи и гарда кнежева која са 50 кабадавија, који у двору чувају стражу броји 350 глава.

Сваки је Црногорац од 17 до 50 година војник и дужан је на први позив војводе под барјак доћи. Број људи, који су уписани за оружје износи 25000. Ови су пешаци и брдска артилерија. Први су подељени на чете велике као баталиони по 600 глава, оделења једне нахије састају се у дивизију. Сва је земља војнички организована и подељена на 8 нахија а ове се деле на племена. Овим нахијама заповеда велики војвода. Пушака има 12.000 Минијеви, 5000 Крнкијеви и 6000 иглењача. Сваки војник носи своје одело и рани се у рату из своје торбе.

ЗНАМЕНИТИЈА МЕСТА КОЈА СЕ СПОМИЊУ У УСТАНКУ У ТУРСКОЈ.

I. Сарајево:

Сарајево главна варош у Босни лежи на води Миљачка, у лепој долини и заваћа крајеве брда. Око ње са севера је Хум и Мрквица планина, са истока Борјан планини са југа брдо Требовић високо 5100 стопа. Куће у Сарајеву у баштама су и беле се као лабудови. Има 100 џамија, те ма с које стране да варош

погледаш дивно изгледа. Бошњаци се поносе лепотом Сарајева. и оно је заиста после Цариграда најлепша варош у европској Турској. На запад идући брда сарајевска све мања бивају и један сахат даље од Сарајева на томе путу почиње Сарајевско поље, које има две до три квадратне миље. На Миљачки, која тече средом Сарајева има девет Ђуприја. Ђуприје од

камена на тој води грађене су при крају 15. или у почетку 16. столећа.

Варош је горела 1480. 1644. 1656. и 1687, године. У вароши има градић стари, који нема ништа друго него један зид. Варош је заватила по квадратне миље, Сокаци су јој узани. Силне вашке вуку се по вароши. У вароши седи главна босанска вилајетска власт. У њој поред 100 џамија турских има 1 католичка и две српске цркве, једна синагога чивутска и 4300—4500 кућа са 45 хиљада становника и то 36,000 Мухамедоваца 500 католика 4500 православних 3000 чивута и 1000 цигана.

Сарајево лежи на средишњем путевима у Зворник, Тузлу, Брод Травник Ливно, Мостар Горажду и Вишеград. Трговина сарајевска је главна у мануфактури (ручним радовима) која се добива из Беча преко Брода а из Трста преко Метковића Габеле или преко Ливна. Трговина у великом у рукама је Срба и Чивута, а ситнеж продају Мухамедовци, који незнајући немачког и талијанског језика не могу се никуда по свету маћи а по уро-

ђеном рахатлуку своје и неће да путују. Осим бегова, који су у земљи богати врло је мало имућних људи у Сарајеву, а то су понајвише Срби и Грци, остало је све сиротиња раја.

У Сарајеву прави се оружје на кремен, после добре сабље, добри ножеви, посуђе од бакара, вунена роба, модроци, цакови од струне за транспорт соли, после производи се различита рана и на послетку добро учињене коже. Ово скоро све сами Мухамедовци раде.

2 Дервента лежи јужно од Брода на десној обали Окрине, то је место у коме има стари спахијски двор и 2000 становника од чести Грка.

3. Јаблоница је мало место јужно источно од Дубице.

4. Маршић лежи јужно од Градишке (и Бербира) на левој обали Бобрине.

5. Орахово лежи са свим уз аустријску границу на десној обали Саве, скоро у среди између Дубице и Градишке идући северу.

НАРОДНА ЛЕКАРИЈА.

(написао др. Левенштајн.)

превео

ПЕТАР Е. КНЕЖЕВИЋ.

(Свршетак.)

Наклон е болести показује се разним начином мање више јасно. Нешто лежи особито у спољашњим облицима тако званог телесног састава. Има људи, који при најлакшој прилици, при најмањем мењању времена, добију реуматизам, људи, којима, ако је само поквашена и мокра нога, добију катарх. Такови су људи запаљењу врата, грелања и тд. већ одани, ал' ипак не може се о њима рећи, да они имају наклон катарху. Наклону изискује пре свега маркирану грађу тела, у целости или у појединим деловима. Наравски, да „наклон е' болестима“ више се пута сакрива, и да он у своје мирном повлаку тела, ни у ком смислу штете не носи, па ни сам лекар није у стању ову његову околицу упознати и докучити. — Ма што је ова приметба тако незнатна ипак је од велика и пуна значаја.

Не само лекар, него више још родитељи, особито матери, имају задаћу, да наклон е' болестима предупреду. По томе се удешава начин живота, изучавање, одгојење и бирање позива своје деце.

Који ће свога сина, ако пати од велике болести — дати на изучавања каке науке; или, који ће дати своју ћеру, ако јој грађа тела нагиње сувој болести, да буде певачица?

Ако се пак „наклон е' болестима“ за времена позна, какав посао претстоји нам, да исту болест предупредимо? — Ми морамо (као што горе већ једном рекосмо) или врата затворити, да допову не дамо пута да уђе, или пак стражара поставити, који ће

сваку навалу одбити, ако би који хтео унутра (у собу) продрети; а тај стражар је — умерен живот. У многим приликама онда се тек лекарска помоћ потражи, кад је болест већ корен ухватила. Наклон е' болестима, јесте на жалост редак претмет лекарског посматрања.

Има доста случајева, где деца са разним погрешкама и болестима свет угледају; хиљадама деце доносе унутарње болести на свет, хиљадама бивају, ако не болесни, а оно слабачко рођени, да после целог свога живота слаби и не здрави остају, и небројено имаде их, којима је опредељен „наклон е' болести у порођају, који се пре или после из ове слабе клице развије и њихов живот разорава.

„Насљедство болести“ искуством је доказано.

Ја познајем једну породицу у којој шест ћери имаде, од које су три ћерке са шест прстију на једној руци рођене. Оне су тај поклон од свога оца добиле, који је такођер са шест прстију на свет дошао, а он опет има захвалити својој мајци, која такођер имаше тај исти дар. Подобна пута много су лекари пронашли.

Шерофле, рак, костобоља, суха болест прелази од колена на колена. У многим породицама налази се, у дому мрка слепоба, у другом глупост. Овде су немородци, тамо опет шлогирано тело као насљедство породице. Да грчеви, епилепсија и душевне болести јесу насљедства, није ретки случај. —

Ал' ипак не прелази увек родитељска болест на децу него оне доносе и друге наличне последице. На пр. страст пића од родитеља, доноси за наклон водену болест у глави, и тупавост. Обично болести од оца и матере да сасвим што треће испадне. Тако има више костобољних отаца и шкрофулозних матера, који имају рахитичну децу.

Да пак „наклон е' болестима“ не прелазе увек на

децу једне породице, то је милост природе или средње околности, којима ми не можемо доста благодарни бити. Каква правила важе оде, над тим стоји јоште црн застор. Што више дете на оца или матер наличи, то више и сигурније наслеђује њихове болесне наклоне. Не ретко прескочи болест једно колена те унуе пати од оног истог од чега му је и деда патио а отац је здрав.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

У Петровом селу, на преображење. Наша овде црв. општинска размирица, која се потезе већ од седам месеци, као да ће једном да се сврши, а и време је да се једном прекине трвење и неслога и да се ред и мир поврати.

Дознали смо да је Сл. Епарх. административни одбор решио и преко преч. г. проте амо наредио да се нов избор прк. скупштине предузме и уједно да ће при избору као Епарх. изасланик г. прота присуствовати. Као узрок наводи се да је при змущњем избору огрешено о неке параграфе кр. уредбе од 1868 г.

Кад нам дакле опет нов избор предстоји, то допустите гое. уреднице да чрез „Гл. народа“ (који овде знатан број читалаца има,) неколико искрени речи бирачима а и будућим скупштинарима рекнем.

Браћо! Сви који имаге право бирања, пазите не само да се о параграфе више не огрешите, него гледајте да за скупштинаре изаберете људе ваљане, људе којима општа ствар исто тако на срцу лежи, као и своја сопствена а не који ће само да носе имена да су скупштинари, а кад се позивају у седнице они недолазе, него седе на рољевн и испод еведара и пуше, као што је то досад бивало. Мислим да ће сад доста јасно сваком бити кога треба да бира, кога пак не. Особито пак чиним позорне ону браћу, који за скупштинаре изабрани буду, да при избору председника, подпредседника и одборника пазили буду кога ће бирати, јер ће ови црв. општинским иметком руковати. Зато желити би било да се изабере онакав председник, који би скупштини заао та је перовођа његов писар итд. коме само он заповеда више нико. Исто тако, да се неизбере ни онакви који хоће више стотина фор црк. новца кришом да ужива, нити пак и онакови, коме је преча ствар салаш, вапсар или забава у страном месту и то, баш онда кад седница треба да се држи.

Председник треба да је писмен, трезвен и марљив за општу ствар; да је кадар руководити и обдржавати ред у седницама а не као што се ишло на то досад, да буде онај само, који има доста ланаца земље, као да памет лежи у ланцу и газдашагу а не у глави. Особито пак одборници треба да буду изабрани они људи, који су „на добром гласу и познати са своје црквене свести,“ и који неће се дати заводити од каквог „старог,“ ако би овај јошт кад хтео одежде куповати. Имамо ми „одјејанија доста,“ које се готово никад и неупотребљује, него га мољци гризу. Треба и таки да буду одборници, који неће бирати оне људе, који се на првом свечарству опију, после идући пијани изгубе икону св. Николе, а у јутру у блату нађу; нити хоћеду онакове бирати, који се на даћи пијани хвале: како у њи има много новаца, а кад ујутру њега похарали и новце црвене — мал не све однели! Исто тако и оне што неће бирати за турске, што код Адлера пијани спавају и на коли их обвезнањене кући носе.

Оволико за сад држим да је доста и желим да ове искрене речи не буде: „Глас вапијајућег у пустињи.“ Један бирач.

Стари Кер 12. августа. За дужност сматрам као општински перовођа, да ниже стављене ствари речене општине на видне изнесем не били се наша већа власт што пре постарала, да неред у ред доведе.

Ова општина од 1871. рукује са школским фондом од 78 72½ нов. под обвезницама, који је заведен продавањем јароша, од отих обвезница има и такови, које нису осигуране, и такови дужника, који од речене године ни крајцаре камате дали нису. Даље речена општина, за то цело време још о реченом фонду ником рачуна, а на име епархијском школском одбору давала није, премда су сад рачуни готови, ал због тог што на позив садашњег председника неће, како одборници, тако и општинари да долазе, и да исте прегледе и подпишу, за то немогу послани бити већој власти на преглед.

Знам да није познато читалачком свету, да је ова општина добила зајам из народног фонда у Карловци од 5000 ф. да нову школу зида, о којој сад ни разговора нема, него је од речени новаца 2000 ф. на купљени ертал земље потрошила а 3000 ф. у Новосадску шпаркасу под камату дала, а у Карловце речена општина мора камату да плаћа на 5000 ф. то је очевидно назадно газдовање ове општине, будући да ертал земље не доноси толико хасне, колико на 2000 ф. камате треба годишње положити. — Даље ова је општина уживала упражњену парохијску сесију више година, који се новац сад за добивену сесију у епархијски фонд изискује у суми од 2800 ф. истина да је она за тај новац цигље се по мало развлаче, а песак је ветар одно, за доказ ево једног примера да се цигље онде употребљују где им није било намењено т. ј. место да су дошле у школски фундамент, а оне вољом бившег председника а садашњи татора на зидање водике и још готових новаца више од 100 ф. без закључка општине, а што учитељ Стеван Томић 4 месеца плате није добио, то ником ни бриге него кад је стигао позив да исти учитељ иде на егзецир дај тражи у зајам са 1 ф. Интереса на 10 ф. на месец, па и то једва се добило 30 ф. да може човек до свог рођеног места да не мора просити отићи.

Сад настаје питање одвуд ће се речени 2800 фор. епархијском фонду положити, истина да има на дугу код појединих људи који су пре, а и сад општинари, од који није могао, човек сиромашњијег стања, и који није општинар из црквено школске благајне новац у зајам добити. Сад кад треба вратити изговарају се на хрђаву годину, и црва може чекати велећи за порцију баш мора бити. Шта ће из тог бити док сасвим баш навале да се плате они 2800 ф. и на то нападајуће камате биће раселеније вавилонско од српског Ст. Кера. Сад је питање које томе крив, ја мислим да је то лако погодити јер ваљда с главе риба смрди, ал ко би смео, њину погрешку у брк рећи, а ко би и рекао тај више нема „помоз бог“ „ни бог помого.“ Право је наш домин казо бившем председнику који је дошао у сеоску кућу да тера правицу „чисти најпре испред твоје куће,“ заиста је имао право то рећи из горе наведени примера, а има још које би требало описати, да види наша већа власт, како се газдује или боље рећи како намнаше главе газдују. Због до сад наведени узрока захвалио је садашњи председник на председништву и то писмено епархијском одбору јер овде у месту није се имао коме зафалити осим, ако би се старом председнику зафалило што је ову општину у такм перед довео, и који и сад по свом ћесу ради шта му је воља.

ПОДЛИСТАК.

С Е О С К И Н А Т А Р О Ш

(Наставак.)

НОВИ БЕЛЕЖНИК ПОЧИЊЕ УПРАВЉАТИ У ОПШТИНИ.

Два дана пред нову годину, када је пресан кисели купус са паприком шипковачом истерао мамур божићни, сазове кнез по договору са бележником поглаварство општинско.

Бележник је био код кнеза и углавио с њиме програм за читав рад годишњи. Ту је изјавио бележник кнезу, да он жели, да све што се ради, под именом кнежевим се ради, тиме ће се вели дићи важност, ауторитет кнезу, а то ће много учинити, да крајшници привикну се новоме реду. Бележник је обећао кнезу, да ће он својом науком потпомагати искуство кнежево, те ће кнезу лако бити кнезовати, а кад кнез искуством својим буде у помоћ притицао бележнику онда ће и овај лакше моћи своју службу одправљати. По предлогу бележниковом и сазвао је кнез поглаварство два дана пред нову годину по његовом упутству удешено је шта ће се тај дан радити.

Када су се поглавари тога дана искупили, реће им кнез:

Браћо, сазвао сам вас, да се договоримо о важним стварима општинским, да удесимо како ћемо од нове године са општином управљати. Сада је време томе.

— А ја бих рекао, кнеже, да не ваља одмах тако преко на нову годину; још се није ни помолила а ми на њу са важним, опорим, стварима. Поплашићемо је с очију, нека који дан доцније, а ми, ко' људи, да одемо мало до господар арендатора — прихвати чика Сергија, коме је нос црвен ко патлицан, а кроз црвен пробија плаветнило, као оно на плаветном кромпиру, кад се ољушти, и заврши: и до сад су поглавари свршавали поред чаше вина, па ето села, ето општине, ту је, баш ако хоћемо што можемо и тамо, да је речено тако, кад су ме извадили, ја бих, — а баш неморам ни сад бити, ја ћу најмити другог место мене.

Сергија је општинар по закону, што се каже: вирилац, остало му је од стари земљурине, па је по порцији општинар.

Имаш ли што само, па ма да си најгора будала, данас ти чест негине, а буди најваљанији, највреднији украј пред богаташем, вихово је царство на земљи, а твоје сиротињо! Твоје је на небу.

Није немораш, упаде Сергија у реч кнез, који се разљутио на булазнења човека, коме је дато да управља са општином, него баш мораш, нећу ја, нећеш ти, па да ко ће, ваљда нећеш најмити кога, да за тебе једе или да за тебе живи, јер то би тако исто било, кад би најмио кога да за тебе општинар буде. Сам мораш бринути се за себе, ако ћеш да је поуздана брига. Општинари морамо ми и сами бити

данас један сутра други, али никад туђин и најемник. Кад су Римљани и Грци, што ми је баш данас господин натарош преповедао, сами ишли у рат, они су и побеђивали, а кад најменије шиљали онда су пропали, та по поруци неједу меса ни вуци, Мислио сам да одмах пређемо послу, али браћо допустићете ми, да још коју рекнем брату Сергији, јер да он то зна о чему ћу му ја говорити, не би он тако потегао. Кад би ти брате Сергија знао шта је општина и шта је општинар другчије би ти говорио. Кажеш: ето село је ту, општина је ту. Село је ту, али какво је, и какво је било, и какво још може бити. Коњ је коњ али нико не воле мршаваг. Бога ми изгледа ми твој диван тако детињаст, као оног детета, што је рекло куму: куме поздравио те лала, да дођеш да крстиш дете, а ако нећеш, ми ћемо нама најмити кума. Кум се брајко не најмљује. Сам мораш кумовати, а не кроз плот гледати, као што смо сви досад из буцака гледали како нам господа официри са селом удешавају. Ти заиста незнаш шта је то општина и шта је општинар, кад тако говориш. Дед бога ти реци ми: шта је то општина?

— Шта је општина? Избечи се на кнеза поглавар Сергија у чуду, ди кнез држи, да он незна шта је општина, па одговори мудро: општина, није шерпа без увета

— Не, не, дед ми онако на чисто кажи, шта ће то рећи општина, од куда је како је постала и т. д.

— Нисам јој ја био на бабиња, — одговара све мудрије чика Сергија.

Ни сам ни ја, али ни сам ни теби, па опет знам, ко си, шта си, чиј си и. т. д. Послушај ме дакле: Је ли, ти кад те ко запита за твоју кућу, чија је то кућа? ти ћеш рећи: наша. Па и твоје ће дете тако рећи и твоја жена, јер ви живите и сада као док је граница била у комуни, заједно, и све је имање свију вас заједничко. Тако је и са општином она је као једна комунија, друштво. Комунија има своју кућу, своју земљу и т. д. тако исто и општина. Па и сама реч комуна мора јамачно да значи општину, ја сам толико пута читао у новина кад је био рат француски и немачки, де пишу: париска комуна ово, па париска комуна оно. Молимо господин бележник будите добри реците ми, је ли тако.

— Јесте, одговори бележник. Још су стари Латини тако звали општину, па и сад у Карловци по латинском зову општину комунитет.

— Но, настави кнез, да ти још јасније буде, да те за питам за ову цркву у селу. Чија је то црква, дед реци!

— Та наша, ваљда је нисмо под кирију узели.

— Добро, добро, а можеш ли ти рећи моја је. Не можеш, је ли? Не могу ни ја, не може нико, јер она је и моја и твоја и Лазе Ђулумова и Пере Голубрке и нас свију. Тако исто и ова варошка кућа, па тако и ово читаво село, то је наше, нас свију, заједничко комуноско-опште. Али кућа без друштва је мртва, тако и село. Ни смо се ми родили ради куће него него смо кућу направили за нас. Ми смо дакле главно, људи, ми се зовемо фамилија, кућа, ми се зовемо село, сви смо своји, заједно смо, друштво смо, општина смо ми сви, који живимо у овоме месту, а поље куће и и т д. то је наш иметак само. Но да непомислиш, да је кућа твоја и моја, ево ћу ти рећи, да ми сви имамо и свога иметка и општинског, заједничког, иметка. Кућа твоја и земља то је и твоја и твоје жене, а марама њена само је њена а шешир је твој само твој. Тако кућа ваша само је ваша, а ова у којој седимо и ваша и наша тако и ледине, де марва пасе, свију нас, тако и овај новац у каси свију је нас, општински.

Да дознаш од куд су села одкуд општине постале замолићу господина бележника, он то зна боље и од мене, он је то учио у светској историји.

— Одкуд су и зашто су општине постале? Од невоље од нужде, од зла, а за добро. Није кад год било села и општина. Тада су људи тумарали, као данас цигани, де омерне неосване, али је тако било у топлијим пределима, де је човеку доста била кожа од дивљачи, да се заклони од сваког времена, но у ладни-

јим крајевима не да се ни помислити, да људи нису имали бар зими сталнога места. Најпре су прављене земунице па по томе куће.

Свако је живио за себе, али није човек један кадар ни од злих зверова сам да се сачува, а камо ли од злих људи. Ето узмимо само то, колико је пута однео курјак овцу из села, а колико са салаша. Да се дакле лакше одбраниш идеш у друштво, правиш општину. Одкако је ето друштва од то доба је и општина, од то доба и држава, што није ништа друго него једна грдна општина.

— Кад сте при речи господине бележнике, молим вас, да нам разјасните и то шта је то политична општина што се у закону спомиње, ја нисам учио те латинске школе а то је ваљда реч латинска.

— Није него је грчка, и значи грађанска за разлику од црвене или друге какве општине.

Но није свако село политичка општина, има нарочито у Хрвацкој и Славонији и по десет села што сачињавају једну политичку, а и у Срему има политичких општина, које се састоје из више места. Политичка је општина свако оно место, које има за себе своју политичку власт, а то је оно, које има свога кнеза, натароша, касира, кметове и т д. а де по више места заједно имају кнеза и нотароша, то се сва места зову једна политичка општина. Ето одмах код Новог Сада, Каменица, Лединци и Раковци, то су три места, а једна политичка општина.

— Сада да те запитам брате Сергија, настави кнез, не би ли ми знао рећи шта је то општинар.

(Продужиће се.)

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— У петак пред подне однет је и предат кнезу Милану крсташ-барјак, што га је по наруџбини српске владе г. Тодоровић израдио за српску војску. Овај је крсташ-барјак онакав као што га је цар Душан имао у својој војсци. Барјак је сав од тешке свиле. На њему је с једне стране извезен двоглави бели орао Душанов с грбом српским на прима; с друге је стране аравџео Михаило с пламеним мачем у руци, исунутим на аждају под њиме. На копљу је од злата јабука са српским грбом, а на јабуци златан крст, кога је орао раширених крила канџама својим обухватио. Барјак је овај израђен по једном ориџиналу, који се налази у српском музеју у Београду. Кнез је Милан примио овај барјак и исти ће се осветити у манастиру Раковици и предати српској војсци, када буде пошла на Турке.

— За доказ, да у Београду и Србији необично ратоборно расположење влада, могло би се навести много примера. Да се то расположење чак и на женске распрострло, види се такође из више случајева, од којих ћемо ми један навести. Кад је одбор за скупљање прилога новчаних у корист Херцеговцима био код гђе Драге Станојла Петровића, она пруживши дукате рече одборницима: „Ево вам сада 40 дуката, а чим Србија огласи рат Турској, дођите к мени па ћу с места положити 1000 дуката.“ Гђа Драга не располаже бог зна коликим богатством, али располаже, као што се види, жарним и истинитим родољубљем. Живеле и хиљадиле се таке Српкиње! „Граничар“.

Устанак у Херцеговини и Босни напредује. Сви гласови, које отуда добисмо говоре само о победи српској. Лист овај је мален али ћемо укратко навести све тамошње догађаје редом. Усташи у Херцеговини још нису заузели Требиње, али томе је крива стара проклетиња наша, издајство. Кад су 20. јула Турци узмичући у Требиње запалили села Бјелац, Волујац, и Београд код Манастира, усташи би им зашли за леђа, да вођа Глиго Мариновић неиздаде и нетеде учинити што му је речено. Усташи би га убили с места али он је побегао у Дубровник и како се чује нашао се јунак, који ће му и тамо платити. Исти дан стигло је у Манастир Дужи 300 људи из Црне Горе и Далмације. Усташи су освојили Љубиње и Дабрицу 1. авг. Тога дана јавише да је забрањено из Далмације ићи у помоћ усташима. Посада турска на Суторини побегла је. Црна Гора наредила је, да је све на ногама, на граници у логору има 4000 војника. Владика католички Херцеговачки био је 14 п. м. у Метковићима да говори пребеглим усташима католицима да се натраг врате, јер им Турци праштају али ови то нехтедоше, јер невероваше ни владици а камо ли Турчину.

Херцеговци су спалили и дворе бега Љубовића, којима до Цариграда равних не беше. У Дубровнику се установио одбор госпођа за помоћ бегунцима. Неко Павловић и Глиго Милићевић са четом уђоше у Дабар и запљенише много ране и марве. 8. авг. ударили су Зубчани на Чичево. Истога дана и сутра дан код Требиња жесток бој. 9. о. м. потукли усташи Турке код

села Битоље и Рашковца и отели село Ајван. 9. била битка у Клеку. Турци са пароброда несмедоше да изађу. Зупци устали 9. о. м.

9. беше беше битка на Горици и Морињу. Тај дан су добровољци стигли. 10. погинуло код Требиња 17 Турака рањено 30. Срба мртвих 5. Дабар ослобођен од Турака. На Билећу беше бој 7. о. м. и трајао је три дана с добрим успехом по усташе. Лазар Сочица са 300 херцеговаца узели град Крстац и 13 војничких кула од Никшића до Гацког. Ту је задобивено много ране и ђебане. Турци, који су се на Клеку извезли пуцали су на аустријску стражу, држећи их да су усташе. 11. о. м. усташе узеше и запалише Војнички, Ђећ и Љубовице. Заробљене Турке пустише на слободу. 10. о. м. 500 усташа освоише тврђаву Корита. Срби око Никшића сјединише се са Зимонићем војводом црногорским. Главни је стан усташа у манастиру Дужи. Требињу већ излази рана, те ће се морати предати. Црногораца у Херцеговини има преко 4000 дакле пето део све војске црногорске. Да је и Србија тако у Босни радила тамо би било до 40.000 српских добровољаца а то је доста да се Турци у Босни савладају. Бокеза има до 500 а 2 до 300 има из других крајева добровољаца. Из Црне Горе пребегли су усташима јунаци Дува Петковић Вуле Хаџић. Лазар Сочица и војвода Зимонић. Овима су се придружили Бањани и друга племена око њих. 12. овог месеца побегла посада Турца из Суторине, усташе заузели све куле онде. У граду их пустише на слободу и одпратише у Столац 12. о. м. чета усташа опколела градић Царину и кулу Дријен код дубровачке границе. 13. о. м. освоили су усташе у Пиви под војводством Лазара Сочице знамениту тврђаву Столац и четири друге: Трстеник, Гласовита, Жежев и Забрђе. Код Забрђа беше жестоко бој с великим губитком турским. Истога дана 150 турака из Плана придружило се усташима, и последња најјача тврђавица у Пиви Горанско са 100 војника и 4 топа предала се. Истога дана попалише усташе Фатницу, Корита између Гацког и Невесиња. 400 Турака предадоша се. Седам кула у Гацком запаљено. Говорисе да је Дервиш-паша рањен. Код Невесиња има које усташа које Црногораца на 4000. Требиње није још заузето стога, што се један део војске на Клек послати морао да не да турцима да продру у Столац. О тој војсци турској што се на Клеку извезла незнају ни једне новине ништа поуздано да кажу. Кад је 8. о. м. поред Требиња био бојак у Волујцу онда је само 150 усташа било се са турцима а 48 њих чувало је манастир Дужи, кад тога пута не пробеше се Турци више неће јер је већ број усташа код Дужи порастао на 300. О томе како се дигао устанак у Босни турски гласови казују, да је 200 људи на трговачким лађама по Сави прешло у Босну те тамо буну дигло, а наши гласови из Босне веле да су херцеговачке пушке одјекнуле у посестрими Босни поносној. Абер даде дубичка нахија. Ватра букну по томе у Бербиру, Бањалуци, Врчком, Бишћу, Приједору. У Дубици почео је устанак овако: 3 усташа дојездише на коњи управо у турску чаршију де су Турци на окупу били Чим дођоше поздравеше их са речима: Нас шиље наш табор да ви кажемо да смо устали на оружје и позивамо вас на бој, ударајте ил да ударамо. Турци се упропастише а у том нестале коњаника. Турци се по томе искупе и пођу против усташа. На путу их сретне усташ носећи уз табора свог писмо у ком ишту усташе да им се за пет дана даду права као и Турцима. Устанак почео је 4. о. м. Од воде Врбаса и преко Врбаса све је на ногама. Смрт или слобода, друго се немисли. На Лојевичи, Јабланици и Листрици потучени 7 о. м. Турци. У Масићу опколјено 90 коњаника турских Сава чиста од Турака. Од Свињара до Мачковца од Јабланице до Орахова и горе даље до Јасеновца хиљадама беже жене и деца 9. о. м. побили се Турци с Бошњацима код Драженица. Турака пало много, Бошњака 20. 7. о. м. пуцали су на аустријску стражу. 8. погађали су се са усташе но без успеха. На

Крупи беху три битке. Више чета по сто двеста момака отишло је из Србије на босанску границу. Код Јасеновца беше 5. авг. сакупљено 400 Срба и Хрвата, вођа им је неки Шевич и Пеција. Овај је 1848 г. био арамбаши ајдучки, предводио је 1851 усташе на истоме месту против Турака. Бавио се последњих 6 година трговином у Београду. Усташа беше до 5. о. м. већ 2000 на ногама 15. о. м. изгорела је у Оравини код Градишке цамија и 13 кућа Усташе су понајвише у кнежевом-пољу и гори Козарац. Турци шаљу из Бањалуке војску против усташа: Де два турчина у кући има један мора у бој против усташа. Костојница и Дивушани аустријски у мало што се непобише с Турци. Ови су тако безобразни да пуцају на аустријску страну Бегунцима раји одузима се на аустријској страни оружје а турцима не. 15. о. м. беше у манастиру Косијереву у Херцеговини скупштина главара усташких, да се одлучи што да се ради с Турцима, који се на Клек искрцавају. Турци дакле још нису из Клека се макли. Истога дана на Суторини развили усташе тробојницу уз велико одушевљење народа. Онај час пропутовао Мемед Али-Паша и видио заставу. Гарибардовици придолазе на бојиште. —

— У Бањалуци католици уписују се у турску војску. Један братар, који то јавља, радује се томе. Фратри су гори него Турци. Зна ли за то поглавица им Штросмајер?

— На хрвацком сабору др. Маканац позвао је бана да се постара да помогне са 100.000 фор. нејачи босанској и херцеговачкој и да шаље лекаре на бојиште.

— И Бугари су се дигли. На четир стране појавили су се чете устаника бугарских. Турци су се јако препали

— У Београду је свечано прослављен прошле недеље кнежеван дан. На све стране виле су се по кућама народне заставе, многе с натписима: води нас у рат против Турака! Сви родови војске стајали су упарађени по улицама куда је кнез пролазио идући у цркву. Света је необично много било на теразијама, који је правио разне примедбе, нарочито пак жалио се, што то оружје и ти топови место параде нису наперени на Турке. Публика се надала, да ће при походу у цркву видети кнеза у пратњи нових својих министара, но преварила се у вади. Кнеза су пратили стари министри. Кнез је изгледао доста туробан. После цркве примао је честитања, и изашао је на балкон с Грујићем Јевремом, да прегледа војску. То је дало повода публици, да комбинује, да је Грујић постао министар, као што се на вече и обистинило, али одмах сутрадан и поварило. У вече су официри правили пред великом школом ватромет, који је и кнез изашао да гледа у пратњи Стевче. Држимо да су ове параде и ови трошкови неумесни и у лудо страђени на очиглед беди и невољи, коју подносе браћа наша у Херцеговини и Босни.

„Граничар“.

КЊИЖЕВНА НОВОСТ

У наклади А. Пајевића у Н. Саду изишао је:

СРПСКИ БУКВАР

ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

са многим сликама.

Буквар је написао г. др. Ђ. Натошевић гл. референт срп. народ. школа

а народно-школски савет прописао га је као обавезну школ. књигу у срп. нар. вероисповедним школама.

Слике у буквару удешене су тако, да деца уче по њима лако познавати поједине гласове, а уједно су те слицице згодне прегледалице за основно цртање.

Цена 20 новч. укоришеном у тврде корице. Препродавци добијају 2 новч. по комаду рабата. Наручује се за готово и по поштанском поузећу код А. Пајевића у Н. Саду.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК Панта Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875